

بدهید اگر قبول شد بسیار خوب و الا بروی فکر دیگری بکنند
رئیس - بلی بعضی از آقایان میفرمایند خوب بود وزیر مالیه میآید و جوابها را میداد بنده آنچه اطلاع دارم وزیر مالیه در باب همه مذاکرات حاضر است هر وقت تقاضا کنند خواهد آمد ولی در باب اینکه چهار کرور لازم است آمده و تمام توضیحات خودش را در کمیسیون داده است اگر امروز هم حضورش لازم بود میآمد آنچه از مذاکرات مجلس قبل معلوم شد لازم نشد وزیر مالیه بیاید اینجا و حالا هم يك لايعه قانونی پیشنهاد نکرده است که بیاید توضیحات بدهد نه جزئیات او را اظهار کرده است که محل تعرض آقایان بشود فقط میگوید من لازم میدانم چهار کرور تومان نقره ضرب شود دیگر در این باب بنده هیچ مذاکره لازم نمیدانم عرض میکنم باید رای گرفته شود هر کس رای داد میدهد هر کس رای نمیدهد امتناع میکند.

کاشف - اجازه میفرمائید بنده عرض دارم.
رئیس - خیلی از آقایان قبل از شما اجازه خواسته اند و اجازه داده نخواهد شد مذاکره همیشه کافی است حالا رای بقیام و قعود گرفته می شود در این خصوص که هر کس مذاکرات را تمام میداند و میگوید در باب ورود و ضرب نقره رای گرفته شود قیام نماید و الا قعود نماید (اشخاصیکه قیام نمودند ۳۴ نفر بودند در این موقع کلوله سیاه و سفید توزیع شد و رای گرفته شد بعبارت ذیل که معاضد الملک قرائت کردند.)

وزارت مالیه ضرب چهار کرور نقره را لازم میدانند هر کس رای دارد کلوله سفید بیندازد و هر کس رای ندارد کلوله سیاه بیندازد (رای گرفته شد) عدده حضار (۵۵) نفر کلوله سفید (۳۷) کلوله سیاه (۱۶) امتناع (۲).

(رئیس نتیجه رای را اعلام کردند و گفتند مجلس ورود ضرب چهار کرور نقره را قبول کرد.)

صدیق حضرت - اگر اجازه میدهید راپورت کمیسیون موقتی بودجه را قرائت کنم.

رئیس - بفرمائید.
صدیق حضرت راپورت مزبور را بمضمون ذیل قرائت کردند.)

در اینوقت شروع بقرائت نظامنامه داخلی مجلس شده و ماده دوم که از کمیسیون عودت داده شده بود پس از مذاکرات در عبارتی که از کمیسیون نوشته شده بود رای گرفتند و يك دفعه هم برای تمام عبارات رای گرفته شد ماده هفتم و هشتم و نهم هم پس از مذاکرات زیاد با تغییرات لازمه رای گرفته شد در ماده دهم هم قدری مذاکره شد بالاخره رئیس اظهار کردند چون عدده کافی نیست بقیه مذاکرات میماند برای جلسه آتی.

(مجلس دو ساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۱۹

مذاکرات یوم پنجشنبه دوم شهر ذیحجه الحرام ۱۳۲۷

مجلس دو ساعت قبل از غروب منعقد شد چون رئیس حضور نداشتند نایب رئیس دوم ممتاز الدوله مجلس را افتتاح کردند معاضد الملک خلاصه مذاکرات جلسه قبل را قرائت کردند.

نایب رئیس - در این خلاصه نظری هست.
مؤتمن الملک - يك مسئله از طرف بنده

پیشنهاد شده بود در باب ضرب نقره و در خلاصه قید نشده است و دیگر آنکه آنچه راجع بمواد نظامنامه است و رای در آن داده شده در این خلاصه قید شده است اگر بنا بشود هر چه در نظامنامه خوانده میشود در خلاصه نوشته شود خلاصه مفصل میشود و دیگر آنکه اشاره نشده است که راپورت کمیسیون بودجه موقتی چه بود.

اسدالله میرزا - دیروز در اینجاسا دو رای گرفته شد هر رای که گرفته میشود باید در خلاصه قید شود و اینکه آقای مؤتمن الملک میفرمایند گمان میکنم جوابش را همان رای اولی بدهد که مسکوت عنه بماند تا جلسه ثانوی توضیحات داده شود بعد یکی اظهار کرد که رای بگیریم از مجلس مذاکره کافی است و مذاکره شد که رای بگیریم یا بگیریم اکثریت تصویب کردند که مذاکرات کافی است و باید رای گرفت آنرا میبایست در صورت مجلس قید کرد.

نایب رئیس - صورت خلاصه درست میشود و مجدداً قرائت میشود موضوع مذاکرات امروز هم مباحثه در بقیه نظامنامه داخلی است.

مؤتمن الملک قبل از این که شروع بمباحثه میشود بنده عرض دارم و آن اینست که بنده گمان میکنم بلکه حتم دارم که این نظامنامه بترتیبی که ما مباحثه میکنیم و رای میکنیم يك چیز مجهول مهملی خواهد شد این شرایطی که در مورد دوائر قانونی در این نظامنامه قید شده است این شرایط را هیچ مراعات نکردیم راست است که چون هنوز نظامنامه نگذشته است نمیدانیم شرایط را مراعات کنیم ولی چون این مسئله اساسی است میشود همین مسئله را از خود نظامنامه بیرون آورد او این است البته هر وقتی که از يك لايعه قانونی مذاکره میشود دو شور باید بشود شور اول باید در خود لايعه شور کرد و در کلیه مباحثه کرد یعنی در آن لايعه بطور کلی و رویه گرفته باید مباحثه شود و در دفعه ثانی داخل میشود بمواد نظامنامه ولی بعد از آنکه يك بيك مواد آن را مباحثه میکنند دیگر رای نمیگیرید چرا برای اینکه ممکن است يك ماده که رای گرفتیم مثلا ماده ۱۹ بعضی مطالب بنظر ما صحیح نمآید او را جرح و تعدیل میکنیم بعد میرسیم بماده ۲ و چون او مربوط بوده است بماده ۱۹ مجبور میشویم که جرح و تعدیلش کنیم همینکه او را میخوانیم قبل از اینکه ملتفت شویم رای میدهیم بعد معلوم میشود ماده ۱۹ صحیح بوده است ولی چون ۱۹ را رای دادیم ماده ۲۵ را چون مربوط بوده است مجبور میشویم که او را جرح و تعدیلش کنیم اگر باین ترتیب برویم بآخر نظامنامه که میرسیم میبینیم که تمام را تغییر داده ایم بدینجهت بنده عقیده ام اینست چنانچه تمام اوايح قانونی را مراعات کنیم اول باید تمام مواد را يك بيك مباحثه کنیم تا آخر در ضمن این مباحثات آن موادی که بهم مربوط هستند و مذاکره شده آنها معلوم میشود در دفعه ثانی شروع میکنیم برای رای دادن و اگر این کار را بکنیم بنده گمان میکنم بی خود مباحثه میکنیم برای اینکه يك چیز بی معنی خواهد شد و این مسئله را بنده پیشنهاد میکنم که از امروز بعد این مواد را که میخواهند رای بگیرند همین قدر مباحثه کنیم اگر توضیحاتی لازم است داده شود تا برسیم بآخر نظامنامه بعد از آنکه بآخر نظامنامه رسیدیم آنوقت شروع میکنیم بدادن رای در باره

مواد بدون مباحثه دیروز هم يك اشتباه کلی در آخر نظامنامه شد البته خواننده باید که نوشته است که هیئت رئیس منسحب میشود سه شعبه شعبه اداری - شعبه تقنینیه رئیس دفتر جزء شعبه تقنینیه و مباشرین جزء شعبه اداری است و این در آخر نظامنامه نوشته شده است و مربوط است بماده هشتم و چون دیروز این ارتباط را ملاحظه نکردیم ماده آخر نظامنامه ضایع خواهد شد پس بهتر این است که ایندفعه بدون رای گرفتن مباحثه شود دفعه دیگر در مواد یکی یکی رای گرفته شود.

نایب رئیس - چون این مسئله تازه پیشنهاد شده است باید نوشته شده و بعد موضوع مذاکره شود حالا باید فهمید که نوشته شده بعد مذاکره شود یا اینکه الان همین مطلب را موضوع بحث قرار داد.

در این خصوص مذاکرات زیاد شد بالاخره قرار شد رای گرفته شود در اینکجه ماده بماده رای گرفته نشود (اظهار شد که رای در هر ماده گرفته نشود مذاکرات بطول خواهد انجامید ولی معلوم نیست کی مباحثه در باب آن ماده ختم میشود و تولید زحمت خواهد کرد.) جواب گفته شد رئیس مجلس هر وقت یافت مذاکره در آن کافی است و اگر اجازه بدهد همان مذاکرات سابق تکرار خواهد شد که آنوقت اجازه نخواهد داد و میگوید مذاکره کافی است.

در اینموقع رای گرفته شد قریب باین مضمون هر که رای دارد در اینکه در هر ماده در قرائت ثانی لازم نیست رای گرفته شود و رای باید در قرائت ثالث گرفته شود قیام نماید (۳۷) نفر قیام نمودند با اکثریت پذیرفته شد.

بعد شروع بقرائت نظامنامه شد و تاماده ۲۹ مباحثه شد و موضوع مباحثه یادداشت شد که دفعه بعد رای گرفته شود.

مجلس یکساعت و سه ربع از شب گذشته ختم شد

جلسه ۲۰

مذاکرات یوم شنبه چهارم شهر ذیحجه الحرام

مجلس دو ساعت قبل از غروب منعقد گردید عدده حضار ( ) غائبین ( ) خلاصه مذاکرات را جناب معاضد الملک قرائت نمودند بواسطه غیبت رئیس جناب حاجی صید نصرالله نایب رئیس اول بجای رئیس مجلس را رسمیت دادند.

نایب رئیس - مناقشه دارد (ایرادی نشد) امضا فرمودند.

در این موقع بنا بر ایرادی که جناب مؤتمن الملک برخلافه مذاکرات چهارشنبه غره ذیحجه الحرام نمودند لهذا صورت مجلس چهارشنبه را معاضد الملک قرائت نمودند.

مؤتمن الملک - پریروز که خلاصه صورت مجلس غره ذیحجه الحرام قرائت شد عرض کردم رانی که بنده پیشنهاد کرده بودم در این باب رای گرفته نشد و این هم باید در صورت مجلس قید شود آنروز این اعتراض اینجا شد ولی نمیبینم که ...

نایب رئیس - مطلب خودتان را ثانیا خوب توضیح نمائید.

مؤتمن الملک - يك رأی بنده در باب مسئله نقره در غره ذیحجه گفتم وقتیکه لايعه یعنی کاغذ وزیر مالیه خوانده شد اینجا بنده يك رأی

پیشنهاد کردم از مجلس اظهار نشد بناشد بمد که خواننده میشود یادداشت شود حالاهم مجدد خواننده شد و اشاره نشده است و در صورت مجلس غره ذی-حجه نوشته شده بود و پیرروز هم که خوانندگان این اعتراض شد بنا بود که تصویب بشود و بنویسد حالا هم که خواننده میشود نوشته نشده .

معاضد الملک - صورت رای خود را باید تائیداً مرحمت فرمائید .

لسان الحکما - کمان میکنم بکنفر از نمایندگان باید در آن انتخاب درجه دوم در آن و نفر انتخاب بشود قانوناً حالا نمیدانم چرا نوشتند که در مجلس انتخاب بشود بنده میخواستم عرض کنم چرا در صورت پنج نفر نوشته شده است که باید انتخاب شود .

معاضد الملک - در نظامنامه انتخابات کنگ است این مطلب که اگر مجلس افتتاح شد این وظیفه و وظیفه مجلس است یا اینکه بایستی آن اشخاصیکه سابقاً انتخاب کرده بودند یا از میان خودشان انتخاب بکنند و یا اینکه منتخب درجه اول است مسام است اگر بایستی در این خصوص مذاکره شود این ماده در نظامنامه مبهم است اگر بناست مذاکره شود یک مجلس مخصوصی لازم دارد مطرح شود

نایب رئیس - موضوع بحث این یادداشتی است که خواننده میشود

ذکاء الملک - از انجمن سوداگران ایرانیان مقیم مصر سابقاً یک تلگراف تبریکی رسیده بود حالاهم لایحه مفصلی رسیده است مبنی بر تبریک و یک مکتوب مفصل هم از ارفع الدوله رسیده متضمن صورت خطابه که در روز جشن مجلس شورای ملی در سفارت کبرای ایران با حضور وجوه دولت علیه قرائت نموده و همچنین متضمن مقاله های ج-رائد اسلامبول که راجع با افتتاح مجلس بوده است

در این موقع شروع قرائت نظامنامه داخلی گردید و تا ماده (۶۶) مباحثه کردند و مطالب لازمه را یاد داشت نمودند پس از آن نایب رئیس اظهار داشتند فردا از سه ساعت بغروب مانده برای بقیه مباحثه نظامنامه مجلس منعقد میشود فردا صبح هم هر کس توضیحاتی میخواهد بدهد و در کمیسیون حاضر شود مجلس یکساعت و نیم از شب ختم شد

جلسه ۲۱

مذاکرات یوم یکشنبه پنجم شهر ذیحجه الحرام ۱۳۲۷

مجلس دو ساعت و ربع قبل از غروب منعقد گردید چون رئیس نیامده بودند لذا حاجی سید نصرالله نایب رئیس اول بجای رئیس جلوس فرمودند

نایب رئیس - امروز جناب رئیس بسواسطه کسالتی که داشتند نتوانستند بعد از ظهر تشریف بیاورند .

(خلاصه مذاکرات جلسه قبل را جناب معاضد الملک قرائت کردند)

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - بنده یک ملاحظه دارم و بهمه آقایان عرض میکنم یا ننویسید سه ساعت بغروب مانده یا در همان سه ساعت بغروب مانده حاضر شوند

نایب رئیس - صحیح میفرمائید ولیکن هیئت

رئیس در سر ساعت حاضرند باید و کلای محترم در موقعیکه اطلاع میدهند تشریف بیاورند و اینجا خبر کنند هیئت رئیس بیایند در حقیقت این خیلی اسباب تاسف است با این ضیق وقت که ما داریم نباید مسامحه کنیم در اینکار همیشه باید مراقبت داشته باشیم که سر سه ساعت حاضر باشیم بجهت اینکه خیلی لوايح مهمه مفیده در هیئت رئیس موجود است که خیلی سزاوار است که باید زود بیاید به مجلس و بگذرد و استعفا میکنم که بموقع تشریف بیاورند و مناقشات الفاظی بکفدری کمتر بشود هر جا یک دقت نظری هست همانجا اکتفا شود

متین السلطنه - خوب است مقرر فرمائید هر کس دیر میآید اسمش را بنویسند

نایب رئیس - دیگر در صورت مجلس فرمایشی داشتید اعتراضی نشد امضا نمودند

میرزا ابراهیم خان - زمان شروع بنطق تا پنجاه و دو ثانیه بطوری نطق فرمودند که مسموع توپسندگان نگردید . . . . . همینطور که فرمودید لوايح . . . . . از برای اصلاح نظامنامه هیچ ضرری ندارد که بعضی جلسات طرف صبح منعقد شود تا در جلسات و عصر بکفدری کار کمتر شود

نایب رئیس - اینکه میفرمائید خیلی خوب است ولی چون کمیسیون ما هم داریم و خوب است که همانجا در کمیسیونها مساعدت کنند و کار خودشان را بکنند و عصر هم سه ساعت بغروب شروع میشود تا ساعت دو از شب رفته باز هم خیلی غنیمت است روزها خیلی کوتاه است اگر کمیسیونها نبود خیلی خوب بود صبح عصر هر دو باشد

(در اینوقت شروع قرائت و اصلاح نظامنامه داخلی گردید)

و تا ماده (۱۱۸) قرائت شد و مجلس در یکساعت و نیم از شب ختم و موقوف بروز ۳ شنبه آینده گردید در سه ساعت بغروب

جلسه ۲۲

صورت مذاکرات یوم سه شنبه هفتم شهر ذیحجه الحرام ۱۳۲۷

مجلس ۲۰ دقیقه قبل از غروب بعد از اینکه یکساعت سرأ منعقد بود علنی گردید .

معاضد الملک - خلاصه مذاکرات مجلس یوم یکشنبه پنجم ذیحجه را قرائت کردند .

رئیس - ملاحظه در صورت مجلس هست یا اخیر **متین السلطنه** - چنانچه سابق هم عرض شد خوب است در صورت مجلس یا بکلی اسم برده نشود یا اگر اسم برده میشود باید از هر کس اسم برده شود مثلاً در این صورت مجلس نوشته شده است که نایب رئیس فلان اظهار را کردند و اسم برده نشده است مقصود کدام نایب رئیس است آقای حاجی سید نصرالله و آقای ممتاز الدوله و اسم برده شده که خلاصه را معاضد الملک قرائت کردند در صورتیکه باید که در هر دو اسم برده نشود یا اسم برده شود و دیگر قرار شد که احاسی اشخاص که دیر میآیند یادداشت شود گویا یادداشت نشده است .

محمد هاشم میرزا - تا ماده سیزدهم .
ذکاء الملک - خیر تا فصل سیزدهم ماده ۱۱۸ .

رئیس - موضوع مذاکرات امروز اولاً قرائت نظامنامه داخلی است و بعداً انتخاب پنج

نفر وکیل است که بجای آقای صنیع الدوله و آقای مشیر الدوله و آقای وثوق الدوله که استعفا کرده اند و مرحوم یحیی میرزا و مرحوم آقا میرزا باقر حسام - الاسلام در این موقع شروع قرائت نظامنامه شد و تا ماده (۱۳۶) قرائت و موضوع مذاکره یادداشت شد .

رئیس - موضوع مذاکرات فردا اولاً انتخاب پنج نفر وکیل است که چون امر وزدیر شد بفردا افتاده و بعضی نوشتجات و تلگرافات و تفکرات قصر است و کاغذ انجمن ارامنه راجع با انتخاب و کیشان است .

تقی زاده - بنده بعضی عرایض دارم راجع

بخود مجلس است اجزاء هر یک از ادارات دولت از بستخانه و گمرک و غیره که صبح تا شام باید کار بکنند صبح سه ساعت از دسته میروند و عصر یکساعت قبل از غروب فارغ می شوند و میروند در خانه های خودشان راحت می نشینند و ماها که از ولایات آمده ایم اینجا حاضریم از صبح تا شام مثل عمله کار بکنیم و عصر بخانه برویم میدانیم بین تمام ماها شاید چهار پنج نفر بیشتر نباشد که کالسکه و درشکه و آدم و مستحفظ دارند باقی باید بزحمت زیاد بروند دو ساعت سه ساعت از شب گذشته در صورتیکه در راه همه قسم ممکن است اسباب زحمت فراهم شود فردا هم کل و باطلاق خواهد بود و این را امتحان کرده ایم اگر مجلس یکساعت قبل از غروب منعقد شود دو ساعت از شب گذشته ختم میشود و اگر سه ساعت یا چهار ساعت بغروب مانده مجلس منعقد بشود باز هم دو ساعت از شب گذشته مجلس ختم میشود و اینطور نباید بشود وقت مجلس باید محدود باشد که لا اقل نیم ساعت بغروب مانده مجلس ختم شود برای اینکه ما نمیتوانیم هر کدام چند نفر مستحفظ همراه داشته باشیم بیائیم بنده حاضر از صبح بخوانید بیایم مشغول کار بشوم یا عصر یا نیم ساعت بغروب مانده بخانه بروم برای اینکه بعضی از ماها متلاً باید بروند دروازه قزوین و آنجا مثل فرنگستان نیست که خیابانها چراغ الکتریک داشته باشد و پلیس منظم و خیابانهای ساخته پس در هر صورت و کلاً باید زود بروند بخانه خودشان .

رئیس - صحیح است باید کاری کرد که مجلس بموقع منعقد شود ولی چیزیکه هست این است که آخر مجلس را نمیتوان نیم ساعت بغروب مانده ممین کرد باید طوری کرد که لا اقل غروب ختم شود .

وکیل التجار - بنده غروب ختم شود قبول

دارم ولی از آنطرف باید سروق حاضر شویم یک روز نشده است که از ابتدای این مجلس دو ساعت و نیم بغروب منعقد شود بنده عرض میکنم غروب ختم شود ولی سه یا دو ساعت و نیم بغروب منعقد شود .

حسنعلی خان - بنده عرض میکنم استعدای از هیئت رئیس دارم که ما را مجبور کنند باینکه سروق حاضر شویم تا تأخیر در موقع انعقاد نشود .

تقی زاده - بنده اینجا عرض دارم که هیئت رئیس نباید ما را مجبور کنند همین قانون داخلی که نوشته شده است حاکم این قضایا هست محتاج باجبار هیئت رئیس نیست (مجلس دو ساعت و نیم از شب گذشته ختم گردید)